

Δεν δημιούργησε ο Θεός τον πόνο (Jean Claude Larchet)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 7 Μαρτίου, 2017

Ο πόνος είναι ξένος προς το σχέδιο του Θεού και δεν δημιουργήθηκε από Αυτόν

Ότι ο Θεός δεν θέλει ουσιαστικά τον πόνο, τούτο φανερώνεται με σαφήνεια από το γεγονός ότι **δεν τον δημιούργησε στην αρχή της δημιουργίας και ούτε τον πρόσθεσε μεταγενέστερα σε αυτή. Είναι ξένος προς το θείο σχέδιο σε ό,τι αφορά τον άνθρωπο και τα υπόλοιπα όντα της δημιουργίας**, όπως αυτό εκδηλώνεται από τις αρχές του και στους αιώνες των αιώνων.

Ο καθολικά αγαθός χαρακτήρας και η απουσία του κακού από καθετί που δημιούργησε ο Θεός υπογραμμίζονται στο βιβλίο της Γενέσεως, τόσο για κάθε στάδιο της δημιουργίας: «*Και είδεν ο Θεός ότι καλόν*» (πρβλ. Γεν. 1, 4.8.10.12.18.21.25), όσο και στο τέλος αυτής για το σύνολό της. Με μια διατύπωση που επιμένει στο γεγονός ότι όλα όσα δημιούργησε ο Θεός ήταν πολύ καλά: «*Και είδεν ο Θεός τα πάντα όσα εποίησεν, και ιδού καλά λίαν*» (Γεν. 1, 31).

Στο σημείο αυτό δεν θα μπορούσε να προβληθεί το επιχείρημα ότι το κείμενο έχει υπόψη του μόνο το **ηθικό κακό** και όχι τα **φυσικά κακά** [στο εξής: «**δεινά**» (Σ.τ.Μ.)] καθώς η έννοια του ηθικού κακού δεν θα ήταν ακόμη δυνατόν να έχει αποκτήσει νόημα, δεδομένου ότι ούτε ο άνθρωπος είχε πλαστεί ακόμη ούτε και ο πονηρός ήταν παρών στον παράδεισο.

Από την πλευρά τους, οι Πατέρες, όταν αναφέρονται στο «**κακό**» έχουν υπόψη τους το **ηθικό κακό**, καθώς και τα **δεινά**, στα οποία ανήκει και ο πόνος ως ένα στοιχείο με βαρύνουσα σημασία. Δεν κάνουν λόγο πάντα γι' αυτόν αφού τον εξετάζουν χωριστά. Ομιλούν όμως για τη νόσο, τη φθορά και τον θάνατο, με τα οποία συνδέεται δικαιολογημένα: καθώς συχνότατα συνοδεύει την ασθένεια, συνδέεται με τη φθορά, καθώς και με τις περισσότερες από τις διαδικασίες που οδηγούν στον θάνατο. Οι Πατέρες αναφέρονται επίσης και στο **παθητό** (στην παθητότητα): ο όρος υποδηλώνει ότι είναι δυνατόν να προσβληθεί κάποιος από τα **φυσικά πάθη**, μεταξύ των οποίων ο πόνος κατέχει μια από τις πρώτες θέσεις.

Επομένως, οι Πατέρες διαβεβαιώνουν ότι όλα αυτά απουσίαζαν στην αρχή της δημιουργίας, καθώς ο Θεός δεν τα είχε θέσει εκεί και ούτε είχε τον σκοπό να συμβεί

κάτι τέτοιο. Σε ό,τι αφορά τον άνθρωπο, ο **άγιος Γρηγόριος Νύσσης** σημειώνει ότι **«δεν δημιούργησε τίποτε με κακό σκοπό, Αυτός που οργάνωσε όλο το σύμπαν σύμφωνα με το αγαθό»**. Στο ερώτημα: «Κι από πού προέρχονται οι αρρώστιες; Από πού οι σωματικές βλάβες και οι αναπηρίες;», ο **άγιος Βασίλειος Καισαρείας** απαντά **«ότι δεν δημιουργήθηκαν από τον Θεό, αφού ο Θεός δημιούργησε μόνο τη φύση και όχι αυτό που εκτρέπεται από τη φύση** (όπως οι ασθένειες) για να την αποστραφεί και να υπάρχει ακόμα και σε αντίθεση με τη φύση [**«παρά φύση»** στο εξής (Σ.τ.Μ.)]: «Γιατί ούτε αγέννητη είναι η αρρώστια ούτε βέβαια και δημιούργημα του Θεού. Οι ζωντανοί οργανισμοί πλάστηκαν με την κατασκευή που τους αρμόζει σύμφωνα με τη φύση [**«κατά φύση»** στο εξής (Σ.τ.Μ.)], και ήρθαν στη ζωή αρτιμελείς, **αρρώστησαν όμως όταν ξέφυγαν από την κατά φύση κατασκευή τους**. Γιατί την υγεία του τη χάνει κάποιος είτε γιατί ακολουθεί κακό τρόπο ζωής είτε εξαιτίας οποιουδήποτε παράγοντα που προκαλεί αρρώστιες. Επομένως ο Θεός έπλασε το σώμα, και όχι την ασθένεια». Με τον ίδιο τρόπο εκφράζεται και ο **άγιος Γρηγόριος Παλαμάς**: **«... ο Θεός [...] δεν δημιούργησε... νόσους και ασθένειες»**¹⁷.

Σε ό,τι αφορά τον **πόνο** κυριολεκτικά, ο **άγιος Μάξιμος Ομολογητής** διαβεβαιώνει ρητά ότι **«ο Θεός που δημιούργησε τη φύση των ανθρώπων, δεν συνδημιούργησε ταυτόχρονα με αυτή την ηδονή και την οδύνη σε αναφορά με την αισθητική δύναμη, αλλά προσάρμοσε σε αυτή μια νοερή δύναμη με την προοπτική της ηδονής, που να επιτρέπει στον άνθρωπο να απολαμβάνει τον Θεό με άρρητο τρόπο»**. Ο ίδιος συμπληρώνει: **«την εσωτερική μεταβολή της φύσης προς το πάθος, τη φθορά και τον θάνατο δεν τη δέχτηκε (έλαβε) ο άνθρωπος από τον Θεό καταρχάς»**. Ο **άγιος Γρηγόριος Νύσσης** σημειώνει ότι μπορούσαμε να διαπιστώσουμε ότι **από τον πρώτο άνθρωπο «απουσίαζε το πάθος, επειδή ήταν αντίτυπο και πορτρέτο Αυτού που δεν γνωρίζει το πάθος»**. Και ο **άγιος Ιωάννης Δαμασκηνός** διαβεβαιώνει ότι **ο Θεός μάς ήθελε για πάντα απαθείς** (επομένως, μεταξύ των άλλων, και **απαλλαγμένους από τον πόνο**).

Δημιουργός των δεινών είναι ο Θεός: μια αιρετική άποψη

Οι Πατέρες ενδιαφέρονται να διαβεβαιώσουν ότι **ο Θεός δεν είναι ο δημιουργός των δεινών**, ειδικότερα όταν υποχρεώθηκαν εκ των πραγμάτων να αντικρούσουν και να αναιρέσουν δόγματα που έθεταν σε κίνδυνο τη χριστιανική πίστη: για ποικίλους λόγους ο πλατωνισμός, ο γνωστικισμός, ο μανιχαϊσμός, ο νεοπλατωνισμός, ο ωριγενισμός και ο πελαγιανισμός υποστήριζαν το αντίθετο, ότι δηλαδή ο Θεός είναι ο ποιητής των κακών.

(1) Οι πλατωνικοί φιλόσοφοι επιβεβαίωναν μεν ότι ο Θεός δεν ήταν ο ποιητής των

δεινών, θεωρούσαν ωστόσο ότι η απαρχή του κακού βρισκόταν στην αταξία της προϋπάρχουσας ύλης, η οποία και χρησιμοποιήθηκε από τον Δημιουργό για την κατασκευή του κόσμου, από την πλευρά τους οι νεοπλατωνικοί έβλεπαν την πηγή του κακού περισσότερο ως μια βαθμιαία κατάπτωση, μια παραμόρφωση της ύλης, μια απώλεια του είναι και του αγαθού της, που ήταν αποτέλεσμα της απομάκρυνσής της από τον Ένα από τον Οποίο και προερχόταν. Τα δύο αυτά φιλοσοφικά ρεύματα θεωρούσαν ότι το κακό οφειλόταν κατά ένα μέρος, για τον άνθρωπο, στην πτώση της ψυχής του στο σώμα. Την ίδια ιδέα, δηλαδή αυτή του στενού δεσμού ανάμεσα στο κακό και την ύλη, συναντάμε και πάλι στον ωριγενισμό που έχει δεχτεί την ισχυρή επίδραση του νεοπλατωνισμού. [Η πηγή της κεντρικής ιδέας του ωριγενισμού για το συγκεκριμένο ζήτημα εντοπίζεται εν μέρει στο έργο *Περί αρχών* του Ωριγένη και στα *Κεφάλαια γνωστικά* του Ευαγρίου του Ποντικού].

Πολλοί Πατέρες αντικρούουν τούτη την αντίληψη. Για παράδειγμα, ο **Διούσιος Αρεοπαγίτης** (που συχνά αδικείται κατατασόμενος στο ρεύμα του νεοπλατωνισμού, ενώ στην πραγματικότητα δίνει μεγάλη βαρύτητα στην αναίρεση του νεοπλατωνισμού εκ των έσω, χρησιμοποιώντας τις κατηγορίες αυτού για να προσδώσει σε αυτές χριστιανικό νόημα) υπογραμμίζει: «Και αυτή [η ύλη] μετέχει στην τάξη, την ομορφιά και τη μορφή». Ο Θεός, όταν έπλασε τον κόσμο, χρησιμοποίησε την ύλη ως «απαραίτητη (όπως λένε) [...] για την ολοκλήρωση του σύμπαντος»· επομένως, αναρωτιέται ο Αρεοπαγίτης: «Πώς λοιπόν ο Αγαθός (Θεός) θα χρησιμοποιούσε για τη δημιουργία κάτι (από το) κακό»;

(2) Κυρίως όμως, ήταν εναντίον του δόγματος των Μανιχαίων που κλήθηκαν να δώσουν μάχη οι Πατέρες (και ιδιαίτερα οι Βασίλειος Καισαρείας, Γρηγόριος Νύσσης, Κύριλλος Ιεροσολύμων και Ιωάννης ο Χρυσόστομος), εξαιτίας της επίδρασης που το συγκεκριμένο ρεύμα σκέψης ασκούσε στους κόλπους του χριστιανισμού· άλλωστε είναι γνωστή η σύνδεση του μανιχαϊσμού με τις απαρχές του γνωστικισμού και του μαζντεϊσμού [ζωροαστρισμού (Σ.τ.Μ.)]. Οι Μανιχαίοι δέχονταν την αΐδιο προϋπαρξη δύο Αρχών, μίας για το αγαθό και μίας για το κακό. Αντιμετωπίζοντας το συγκεκριμένο δόγμα, ο **άγιος Βασίλειος** προσδιορίζει: «Γιατί ούτε (το κακό) είναι αγέννητο, σύμφωνα με κάποιο λόγο των ασεβών, που εξισώνουν και θεωρούν ισότιμη την πονηρή φύση με την αγαθή, ωσάν να ήταν και οι δύο χωρίς αρχή, ωσάν να προηγούνταν κάθε δημιουργίας· ούτε βέβαια έχει γεννηθεί (από τον Θεό)». Οι Μανιχαίοι πρόβαλλαν την ένσταση ότι ο Θεός δεν ήταν δυνατό να μην προβλέπει τα δεινά που θα συνέβαιναν στην ανθρωπότητα και ότι Αυτός τα είχε δημιουργήσει με πλήρη επίγνωση: «Γιατί αυτά», γράφει ο **άγιος Γρηγόριος Νύσσης**, «τα παρουσιάζουν με έμφαση όσοι έχουν παρασυρθεί από την απάτη των μανιχαϊκών δογμάτων, ώστε να επιβάλλουν την πλάνη τους, διότι αποδεικνύουν με αυτό τον τρόπο ότι ο Δημιουργός της ανθρώπινης φύσης είναι πονηρός. Γιατί, αν πραγματικά κανένα από τα όντα δεν ξεφεύγει από τη γνώση του Θεού, και αν ο άνθρωπος είναι βυθισμένος στα δεινά, είναι αδύνατο να παραμένει ακέραιο το δόγμα για την

αγαθότητα του Θεού, καθώς ο άνθρωπος θα έχει κληθεί στην ύπαρξη προορισμένος να ζει μέσα στα δεινά». Και συνοψίζει ο **άγιος Γρηγόριος** το μανιχαϊκό δόγμα ως εξής: «Καθώς η φύση του σώματος που είναι σύνθετη και οδεύει στη διάλυση υπόκειται αναγκαστικά σε παθήματα και ασθένειες, και καθώς τα παθήματα αυτού του είδους σε κάποιο βαθμό συνοδεύονται από αίσθηση οδύνης, θεωρούν ότι η δημιουργία του ανθρώπου είναι έργο ενός πονηρού Θεού». Ανασκευάζοντας τούτο το εσφαλμένο δόγμα, ο άγιος Γρηγόριος διακηρύσσει ότι «η ευθύνη για το κακό δεν βαρύνει τον Θεό» και ότι «δεν είναι δυνατόν, λογικά, να δηλώνει κάποιος μικρόψυχα ότι υπεύθυνος για τα δεινά είναι ο Δημιουργός της ανθρωπότητας».

(3) Μερικοί Πατέρες επίσης (και κυρίως ο **ιερός Αυγουστίνος**) βρέθηκαν στην ανάγκη να βεβαιώσουν, προκειμένου ν' αντιμετωπίσουν τους πελαγιανούς, ότι ο Θεός δεν είχε καμιά ευθύνη στην απαρχή των δεινών που επηρεάζουν την ανθρωπότητα. Οι πελαγιανοί βέβαια (Πελάγιος, Ιουλιανός Αικλάνων, Κελέστιος) δεν δήλωναν ρητά ότι ο Θεός είναι ο ποιητής των δεινών. Τούτη η θέση όμως συναγόταν έμμεσα από την παραδοχή τους ότι ο Αδάμ είχε πλαστεί με τη δυνατότητα της φθοράς, υπέκειτο στα πάθη (συνεπώς και στον πόνο) και ήταν θνητός. Η συγκεκριμένη αντίληψη αντικρούστηκε από τον ιερό Αυγουστίνο και **καταδικάστηκε από Σύνοδο** που συγκλήθηκε στην Καρθαγένη το 418. Επαναλήφθηκε όμως εν μέρει από ορισμένους συγγραφείς της Ανατολής στο πλαίσιο μιας υπέρμετρης αντίδρασης εναντίον του δόγματος του ιερού Αυγουστίνου, (το οποίο αντιμετώπιζε μεν τον πελαγιανισμό, εμφάνιζε δε εσφαλμένες θέσεις). Κάποια ίχνη πελαγιανισμού εντοπίζονται στον Διόδωρο Ταρσού και στον μαθητή του Θεόδωρο Μοψουεστίας. Εντούτοις, πρέπει να αναφερθεί ότι η συγκεκριμένη αντίληψη παρέμεινε τελείως στο περιθώριο.

Ο ισχυρισμός ότι τα δεινά δημιουργήθηκαν από τον Θεό αποτελεί άρνηση του αγαθού Θεού, και συνεπώς άρνηση του Θεού

Ο αγαθός Θεός δεν θα μπορούσε να έχει εισάγει στην ανθρώπινη φύση τα δεινά που εντοπίζουμε τώρα σε αυτή. «Καθώς ο άνθρωπος αποτελεί έργο του Θεού», γράφει ο **άγιος Γρηγόριος Νύσσης**, «ο Οποίος χάρη στην αγαθότητά Του έφερε τούτο το πλάσμα στη ζωή, δεν θα ήταν δυνατόν κάποιος, σκεπτόμενος λογικά, να υποπτευθεί, ότι αυτός που οφείλει την ύπαρξή του στην αγαθότητα, έχει βυθιστεί από τον Δημιουργό του μέσα στα δεινά· [...] κάποια άλλη είναι η αιτία για την παρούσα κατάσταση της ύπαρξής μας και την αποστέρησή μας από μια πιο ευνοϊκή και ζηλευτή κατάσταση»³⁵.

Η θεώρηση του Θεού ως αρχής και πηγής του κακού οδηγεί στην άρνηση της αγαθότητάς Του. Ο Διονύσιος Αρεοπαγίτης γράφει ότι «δεν είναι αλήθεια ότι ο Θεός είναι πηγή του κακού. Γιατί θα έπρεπε να αρνηθεί την αγαθότητά Του, διαψεύδοντας τον λόγο Του ότι δημιουργεί και φέρνει στο

φως της ημέρας μόνο αγαθά πράγματα».

Επομένως, η άρνηση της αγαθότητας του Θεού οδηγεί στην άρνηση Αυτού του ίδιου του Θεού, επειδή ο Θεός είναι Αγαθότητα. Ο Μέγας Βασίλειος τοποθετεί εκείνον που πιστεύει ότι ο Θεός είναι ο ποιητής των δεινών στην **ίδια θέση με τον άθεο**. «Είναι λοιπόν ανόητος και άμυαλος, πραγματικά στερημένος από νου και σύνεση, αυτός που ισχυρίζεται ότι δεν υπάρχει Θεός. Του μοιάζει πολύ και δεν έχει τίποτε να ζηλέψει σε ανοησία και αυτός που ισχυρίζεται ότι ο Θεός είναι υπεύθυνος για τα δεινά. Γιατί τοποθετώ στο ίδιο επίπεδο την αμαρτία τους, καθώς ο καθένας από τους δύο με τον ίδιο τρόπο **αρνείται τον Αγαθό**. Ο μεν πρώτος λέει ότι αυτή η Ύπαρξη δεν υπάρχει καθόλου, ο δε δεύτερος αποφαίνεται ότι δεν είναι Ύπαρξη αγαθή. Πραγματικά, αν Αυτός είναι υπεύθυνος για τα δεινά, είναι φανερό ότι δεν είναι αγαθός. Έτσι και από τις δύο πλευρές προκύπτει άρνηση του Θεού».

Ο πόνος αποτελεί τμήμα μιας παρά φύση πραγματικότητας, που συνιστά απουσία του αγαθού

Η θέση του **Μεγάλου Βασιλείου** συνδέεται με τη γενικότερη αντίληψη σύμφωνα με την οποία **το κακό είναι μια παρά φύση πραγματικότητα**. Η αντίληψη αυτή απαντά και στον **Γρηγόριο Νύσσης** που σημειώνει ότι **το κακό «εμφυτεύθηκε στη φύση παρά φύση»**. Την ίδια ιδέα βρίσκουμε επίσης και στον **Διονύσιο Αρεοπαγίτη**.

Η θέση του **Μεγάλου Βασιλείου** συνδέεται επιπλέον με την αντίληψη ότι το κακό, στις διάφορες διαβαθμίσεις του, συνιστά απώλεια ή απουσία του αγαθού. «Να μη θεωρείς καθόλου ότι ο Θεός είναι υπεύθυνος για την ύπαρξη του κακού», γράφει, «**ούτε να φαντάζεσαι ότι το κακό έχει δική του υπόσταση**. [...] Γιατί **το κακό αποτελεί στέρηση του αγαθού**. Ο οφθαλμός έχει δημιουργηθεί, η τύφλωση όμως συνέβη με την απώλεια των ματιών». Η συγκεκριμένη αντίληψη επαναλαμβάνεται και από τους **αγίους Γρηγόριο Νύσσης, Διονύσιο Αρεοπαγίτη και Μάξιμο Ομολογητή**. Ο **άγιος Γρηγόριος Νύσσης** σημειώνει ότι «**κάθε κακία χαρακτηρίζεται από τη στέρηση του αγαθού, χωρίς να υπάρχει καθ'αυτή**». Και τούτο τον οδηγεί στο συμπέρασμα ότι δεν είναι δυνατόν να είναι ο Θεός δημιουργός αυτής: «Επομένως το μη ον δεν έχει υπόσταση, και αυτό που δεν έχει υπόσταση δεν είναι έργο Εκείνου που δημιούργησε όσα έχουν υπόσταση. **Η ευθύνη, λοιπόν, του κακού δεν πέφτει στον Θεό**, τον ποιητή των όντων και όχι τον δημιουργό των μη όντων δεν πέφτει σε Αυτόν που δημιούργησε την όραση και όχι την τύφλωση». Και στον **Διονύσιο του Αρεοπαγίτη**, η συγκεκριμένη αντίληψη αναπτύσσεται πιο αναλυτικά. Επισημαίνει ότι «η ύπαρξη του κακού πρέπει να

θεωρηθεί απλώς τυχαία, και με ξένη, διαφορετική φύση [ως προς τον Θεό και τη φύση που Αυτός δημιούργησε (Σ.τ.Μ.)]». «Το κακό δεν είναι παρά ένα ατέλεστο αγαθό», «μια υποβάθμιση και ανεπάρκειά του». «Καταστρέφει την ύπαρξη των όντων», και ο μοναδικός ρόλος του είναι να διαφθείρει και να καταστρέφει. Προέρχεται «από πολλές και επιμέρους ανεπάρκειες», «ούτε βέβαια τα κακά παράγονται από λόγους και δυνάμεις [θετικές], αλλά μάλλον από την αδυναμία, την ανεπάρκεια και τη μη αρμονική ανάμειξη ετερογενών στοιχείων». Το κακό μέσα μας δεν αποτελεί παρά μόνο «απώλεια και ατέλεια των οικείων αγαθών».

Αναφορικά λοιπόν με τα δεινά που επηρεάζουν και προσβάλλουν τη φύση, θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι το κακό «συνίσταται στη φθορά της φύσης», στην εξασθένηση και κατάπτωση των φυσικών έξεων, ενεργειών και δυνάμεων, όπως σημειώνει ο **Διονύσιος Αρεοπαγίτης**, ο οποίος και προσδιορίζει επιπλέον: «... το κακό δεν εντοπίζεται στα σώματα [...]. Ασθένεια είναι η απώλεια της μορφής και η στέρηση της τάξης».

Με άλλα λόγια, η **ασθένεια και ο πόνος που συνδέεται με την ασθένεια αντιστοιχούν σε κατάρρευση και φθορά της υγείας**, την οποία, σύμφωνα με τους Πατέρες, ο άνθρωπος γνώριζε τόσο στην ψυχή του όσο και στο σώμα του.

Ο άνθρωπος στην παραδείσια κατάστασή του αγνοούσε τον πόνο

Ομόφωνα οι Πατέρες επιβεβαιώνουν ότι στην αρχέγονη κατάστασή του, στον παράδεισο, ο άνθρωπος αγνοούσε τον πόνο τόσο σε ψυχολογικό και ηθικό όσο και σε φυσικό επίπεδο.

Όλοι υπενθυμίζουν την **πραότητα**, τη **χαρά**, την **τέρψη**, την **έντονη πνευματική μακαριότητα** και το **κάλλος** που γεύονταν ο άνθρωπος στον παράδεισο, τα οποία και τον τοποθετούσαν όχι μόνο πέρα από κάθε είδους πόνο, αλλά και από κάθε ηδονή.

Και τούτη η κατάσταση συμβάδιζε με μια άλλη, πνευματικής, ψυχικής και σωματικής απαρτίωσης, την οποία δεν μπορούσε τίποτε να φθάσει. Ο **άγιος Δωρόθεος Γάζης** παρατηρεί ότι, στην αρχή ο άνθρωπος «ζούσε στη χαρά του παραδείσου, [...] έχοντας υγιές το σύνολο των δυνάμεών του [των αισθήσεών του (Σ.τ.Μ.)], στην κατά φύση κατάσταση, όπως ακριβώς είχε δημιουργηθεί». Κατά τον ίδιο τρόπο, και ο **Ησαΐας ο Αναχωρητής** σημειώνει ότι, στην αρχέγονη κατάστασή του, ο άνθρωπος «είχε υγιείς τις δυνάμεις [αισθήσεις] και σταθερές στην κατά φύση κατάστασή τους». Ο **άγιος Γρηγόριος Νύσσης** υπογραμμίζει ότι η **υγεία (ψυχική και σωματική) του ανθρώπου στην αρχέγονη κατάστασή του ήταν**

συνέπεια της ενάρετης ζωής του: «Κάποτε, το ανθρώπινο γένος, όπως μπορούμε να το κατανοήσουμε, απολάμβανε την υγεία, καθώς τα στοιχεία της [...] ήταν ισόρροπα μέσα μας, σύμφωνα με τους νόμους της αρετής».

Ο **Μέγας Βασίλειος** παρατηρεί γενικά ότι ο άνθρωπος ζούσε «στον παράδεισο μια ζωή από την οποία **απουσίαζε κάθε λύπη**». Ο **Μέγας Αθανάσιος** κάνει λόγο για «ήσυχη, ήρεμη και πραγματικά μακάρια ζωή». Και ο **άγιος Ιωάννης Δαμασκηνός** παρατηρεί ότι «ο Δημιουργός, ο Θεός μας, ήθελε να είμαστε αμέριμνοι, να μη μας απασχολούν χίλια δύο πράγματα ούτε η ζωή μας να είναι επιρρεπής στην αγωνία, αλλά να έχουμε όλα τα αγαθά που είχαν τύχει στον Αδάμ». Ορισμένοι **Πατέρες ορίζουν με ακρίβεια ότι πάθη όπως η λύπη και ο φόβος (τα οποία θεωρούμε με την ευρεία σημασία τους και κατά τη γνώμη τους αποτελούν σημαντικές, πηγές ψυχολογικού και ηθικού πόνου) ήταν άγνωστα στον άνθρωπο κατά την αρχέγονη κατάστασή του, καθώς «τα πάθη αυτά [...] δεν ήταν πρωταρχικά συστατικά της φύσης του ανθρώπου**».

Προκειμένου ειδικότερα για το σώμα, ο **άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος** γράφει: «**Αν θέλεις να ξέρεις πώς ήταν ο άνθρωπος όταν βγήκε από τα χέρια του Θεού, ας πάμε στον παράδεισο, κι ας δούμε ποιον άνθρωπο μόλις τοποθέτησε εκεί ο Θεός. Γιατί το σώμα εκείνο δεν ήταν φθαρτό. [...] αλλά όπως κάποιος ανδριάντας που μόλις βγήκε από το καμίνι λάμπει εκτυφλωτικά, έτσι κι εκείνο το σώμα ήταν απαλλαγμένο από κάθε αδυναμία και έλλειψη εντοπίζουμε σε αυτό σήμερα...**». Και ο ίδιος επιβεβαιώνει επιπλέον ότι, στην αρχική κατάστασή του, ο άνθρωπος, «**μολονότι ντυμένος με σώμα δεν υπέφερε καθόλου από τα σωματικά [...] ούτε είχε κάτι άλλο ανάγκη**» ούτε είχε αδυναμίες και αλλοιώσεις που βιώνει σήμερα. Ο

Μέγας Αθανάσιος, σκεπτόμενος ταυτόχρονα και την ψυχή και το σώμα, σημειώνει ότι ο άνθρωπος ζούσε «**στον παράδεισο ζωή χωρίς λύπη, πόνο και έγνοιες**».

Ο **άγιος Γρηγόριος Νύσσης** παρατηρεί ότι «στην αρχή της δημιουργίας, η φύση μας ήταν αγαθή και ζούσε σε αγαθό περιβάλλον». Ανάμεσα στα αγαθά που είχε στην αρχή ο άνθρωπος «**η απουσία κάθε λύπης**» (τό άλυπον) καταλάμβανε αναμφισβήτητα σημαντική θέση. Αφορούσε τόσο στην ψυχή όσο και στο σώμα: για την οδύνη, «**για τις σωματικές δοκιμασίες [...] που έχουν συνδεθεί πολύπλοκα με τη φύση μας, δεν είχε η ανθρωπότητα καμία γνώση στην αρχή της δημιουργίας**». Πλασμένος κατ' εικόνα Θεού, ο άνθρωπος μετείχε κατά την ψυχή και το σώμα του όλων των θείων αγαθών. «**Ενδεχομένως τούτη η διαβεβαίωση μπορεί να αντιμετωπίσει τον αντίλογο από εκείνον που βλέπει την παρούσα κατάσταση των πραγμάτων και φαντάζεται ότι πείθει για την αναλήθεια τούτου του λόγου, με το επιχείρημα ότι ο σημερινός άνθρωπος βρισκόμενος μακράν από την κατοχή εκείνων των αγαθών, εμφανίζεται σε μας σε μια σχεδόν εντελώς**

αντίθετη κατάσταση. Αλήθεια, πού εντοπίζεται ο θείος χαρακτήρας της ψυχής; Πού είναι η απουσία του φυσικού πόνου; Και πού είναι αυτή η αιωνιότητα; Η σύντομη διάρκεια της ζωής μας, ο επώδυνος χαρακτήρας της κατάστασής μας, ο προορισμός που υπόκειται στην αλλοίωση, η προδιάθεση να υποφέρουμε όλους τους συνδυασμούς φυσικών και ηθικών νοσημάτων, τους οποιουσδήποτε, και άλλους παρόμοιους, είναι τα επιχειρήματα με τα οποία θα κατατροπώσει τη φύση μας, πεπεισμένος ότι με αυτό τον τρόπο ανατρέπει τον λόγο που ήδη εκθέσαμε σχετικά με τον άνθρωπο. Κι όμως [...] ο αφύσικος και αλλόκοτος χαρακτήρας των συνθηκών της ανθρώπινης ζωής σήμερα, δεν αρκεί για να αποδείξει ότι ουδέποτε ο άνθρωπος ήταν κύριος τούτων των αγαθών». Για το **άγιο Γρηγόριο**, η άποψη ότι **μπορούμε να έχουμε τα αγαθά της αρχέγονης φύσης δεν μπορεί παρά να μας κάνει να υπομένουμε περισσότερο τα τρέχοντα δεινά**: «Κι όποιος κάνει λόγο για τις σωματικές δοκιμασίες που είναι κομμάτι της ύπαρξής μας, για τις τόσες αρρώστιες για τις οποίες στην αρχή της δημιουργίας η ανθρώπινη φύση δεν είχε γνώση, μάλλον θα χύσει ακόμη περισσότερα δάκρυα, όταν θα συγκρίνει τη μακαριότητα [πριν από την πτώση] με τη δυστυχία, τα δεινά [τα τωρινά] με τα [αλλοτινά] αγαθά».

Σε άλλο σημείο, ο **άγιος Γρηγόριος Νύσσης** εξηγεί ότι **στην κατάσταση που είχε πλαστεί, ο άνθρωπος δεν είχε μέσα του ούτε τη δυνατότητα να πάσχει**, δηλαδή να έχει όχι μόνο πονηρά πάθη αλλά και φυσικά, και επομένως **δεν είχε τη δυνατότητα να υποφέρει**: «Ο άνθρωπος, αυτό το λογικό και σκεπτόμενο ζώο, είναι έργο και αντίτυπο (μίμημα) της θείας και ανόθευτης (ακήρατης) φύσης - γιατί στη διήγηση για τη δημιουργία του κόσμου έχει γραφεί σχετικά ότι “κατ’ εικόνα Θεού έποίησεν αυτόν”. Τούτο λοιπόν το ζώο, ο άνθρωπος, δεν είχε εκ φύσεως ούτε ως ιδιότητα ενωμένη με τη φύση του την παθητικότητα και τη θνητότητα κατά την πρώτη δημιουργία του. Γιατί δεν θα ήταν δυνατόν να εξασφαλίσει και να διασώσει την έννοια της εικόνας, αν η ομορφιά που αναπαράγεται βρισκόταν σε αντίθεση με το Πρωτότυπο. **Αργότερα όμως, και μετά την ολοκλήρωση της πρώτης κατασκευής, εισήλθε η παθητή φύση μέσα του**».

Συναντάμε και πάλι στον **άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή** την απουσία της παθητότητας (και συνεπώς της οδύνης) από τη φύση του ανθρώπου στην **αρχέγονη κατάστασή της**: «Την εσωτερική μεταβολή της φύσης προς το παθητό, τη φθορά και τον θάνατο, [...] ο άνθρωπος δεν την είχε στην αρχή». Σε σχόλιό του σε χωρίο του **αγίου Γρηγορίου του Ναζιανζηνού**, στο οποίο ο τελευταίος υπενθυμίζει τη γυμνότητα του Αδάμ πριν από την πτώση, ο **Μάξιμος** διακρίνει σε αυτή την κατάσταση της αρμονίας και ισορροπίας που χαρακτήριζε τότε το ανθρώπινο σώμα και η οποία απέκλειε κάθε δυσαρμονία και εσωτερική σύγκρουση που θα είχε ως συνέπεια την οδύνη: «Υποπτεύομαι, λοιπόν, ότι αυτά τα αναφέρει, θέλοντας να δώσει κάποια ένδειξη της διαφοράς που υπάρχει ανάμεσα στη **σύσταση του ανθρώπινου σώματος στον προπάτορα Αδάμ πριν από την πτώση, και σε αυτή που παρατηρούμε τώρα σε μας να μας κρατά υπό την**

επιρροή της. Τότε δηλαδή ο άνθρωπος δεν παρασυρόταν ούτε προς τη μια πλευρά και ούτε προς την άλλη, από αντίθετες μεταξύ τους ιδιότητες που κατέστρεφαν οι μεν τις δε, στο πλαίσιο της σύστασης του σώματος. Όχι, παρέμενε όπως ήταν αυτός ο ίδιος χωρίς μεταβολή και απορροή· ήταν ανεπηρέαστος από την αδιάκοπη αλλαγή και από την εναλλασσόμενη επικράτηση αυτών των ιδιοτήτων, ωσάν, διά της χάρις, να μην έπανε να έχει μερίδιο στην αφθαρσία, χωρίς το μαστίγιο με αυτές τις αιχμές, όμως με προφανώς τελείως διαφορετική σύσταση σε αρμονία με το σώμα του και ιδιότητες απλές και ειρηνικές. Έτσι ο πρώτος άνθρωπος ήταν γυμνός, όχι γιατί δεν είχε σάρκα ή σώμα, αλλά γιατί **δεν είχε αυτή την παχύτερη σύσταση του σώματος [που έχει σήμερα]**, και η οποία καθιστά τη σάρκα και θνητή και τραχιά».

(Απόσπασμα από το βιβλίο του Jean Claude Larchet "[Ο Θεός δεν θέλει τον πόνο των ανθρώπων](#)", Εκδόσεις "Εν πλω". Στο βιβλίο μπορεί ο αναγνώστης να βρει τις παραπομπές του παρόντος αποσπάσματος)